

Abant Sosyal Bilimler Dergisi

Journal of Abant Social Sciences

2022, 22(3): 1009-1024, doi: 10.11616/asbi.1096553

“Noel Baba Adam Değildir”: Türkiye’de Yılbaşı Kutlamaları Üzerine Bir Değerlendirme

“Santa Claus is Not a Man”: An Evaluation on New Year Celebrations in Turkey

Mehmet Akif KUMTEPE¹

Geliş Tarihi (Received): 31.03.2022

Kabul Tarihi (Accepted): 09.10.2022

Yayın Tarihi (Published): 30.11.2022

Öz: Türkiye’de her sene 31 Aralık tarihi yaklaştığında, yılbaşı kutlamaları tartışma konularının başlarında yer almaktadır. Kutlamalara karşı olan ve destekleyen taraflar benzer argümanlarla tartışmalara dahil olmaktadır. Bir taraf dinsel ve kültürel gerekçelerle yılbaşı kutlamalarının karşısında yer alırken; diğer taraf kutlamaların dinsel boyutunun olmadığını ve bunun basit bir eğlencenin ötesine geçmediğini savunmuşlardır. Ancak bu tartışmalar yapılırken ekonomik ilişkilerden kaynaklanan gerekçeler gözden kaçırılmaktadır. Çalışmada Türkiye’de yılbaşı kutlamalarının tarih içerisinde izlediği seyir ele alınmaya çalışılırken, kültürel, siyasal ve dinsel gerekçelerin yanı sıra ekonomik ilişkilerle de bağlantısı kurulmaya çalışılacaktır. Bu bağlamda 20-29 Aralık 2019 tarihlerinde düzenlenen Christmas Market’in Türkiye’deki yılbaşı kutlamalarındaki dinsel ve kültürel tartışmalardan açık bir şekilde ayrıldığı düşünülmektedir. Bu doğrultuda, Türkiye’nin giderek muhafazakârlaştığı bir dönemde, önemli ölçüde Batılı kültürel değerleri barındıran ve bunu dile getiren Christmas Market’in nereye konulabileceği tartışma konusu yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Noel, Christmas, Noel Baba, Christmas Market, Yılbaşı.

&

Abstract: When Turkey began to approach every year on December 31, Christmas celebrations are located at the beginning of the debate. While one side stands against the New Year's celebrations for religious and cultural reasons; the other side argued that the celebrations had no religious dimension and that it was nothing more than simple entertainment. However, while making these discussions, the reasons arising from economic relations are overlooked. This study while trying to deal with the course of New Year's celebrations in Turkey in history, it will be tried to establish a connection with economic relations as well as cultural, political and religious reasons. In this context, it is thought that the Christmas Market, which was held between 20-29 December 2019, is clearly separated from the religious and cultural debates in the New Year's Eve celebrations in Turkey. In this direction, in a time when Turkey is becoming increasingly conservative, it will be discussed where to put the Christmas Market, which contains and openly expresses Western cultural values.

Keywords: Noel, Christmas, Santa Claus, Christmas Market, New Year.

Atıf/Cite as: Kumtepe, M. A. (2022). “Noel Baba Adam Değildir”: Türkiye’de Yılbaşı Kutlamaları Üzerine Bir Değerlendirme. *Abant Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(3), 1009-1024. doi: 10.11616/asbi.1096553

İntihal-Plagiarizm/Etik-Ethic: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği, araştırma ve yayın etiğine uyulduğu teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and it has been confirmed that it is plagiarism-free and complies with research and publication ethics. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/asbi/policy>

Copyright © Published by Bolu Abant İzzet Baysal University, Since 2000 – Bolu

¹ Mehmet Akif Kumtepe, Hacettepe Üniversitesi, akif.kumtepe@hacettepe.edu.tr.

1. Giriş

Noel Babaya basının, ticaret erbabının ve ailelerin verdikleri önemin giderek artması ve bu günün inananların gözünde ifade ettiği derin anlamdan uzaklaşarak kamuoyunda bir efsaneye dönüştürülmesinden dolayı, din adamları bu günün endişe verici bir biçimde paganlaştırıldığını ileri sürmüşlerdir. Bu nedenle de 23 Aralık günü parmaklıklara asılan bir Noel Babayı ibret-i âlem için meydandaki halkın gözü önünde ateşe verirler. Bu olay aynı zamanda yüzlerce çocuğun da bulunduğu bir kalabalığın önünde gerçekleşir. Söz konusu olayın günümüz Türkiye'sinde gerçekleştiğini söylesek sanırım kimse şaşırmayacaktır; ancak Fransız antropolog Claude Lévi-Strauss'un (2014: 13–21) aktardığı bu olay Avrupa'nın göbeğinde Fransa'da yaşanmıştır.

1951 yılının Noel arifesinde Fransa'nın doğusunda yer alan tarihi Burgonya bölgesinin başkenti olan Dijon şehrinde gerçekleşen olaydan önceki birkaç aydan beri polemikler giderek artmıştır. Noel yortusunu paganlaştırmakla ve günün dinsel değerinin derin anlamından uzaklaştırmakla suçlayarak, sapkınlıkla mahkûm ettikleri Noel Baba, Dijon Katedrali'nin önünde idam edilmiştir. Eylem Protestan Kilisesiyle de ağız birliği yapan Katolik Kilisesi yetkililerinin de gösterdiği rıza sonucu gerçekleşmiştir. İnfaz sonrasında yayınlanan bildiri, 24 Aralık'ta Fransa'nın en yüksek tirajlı gazetesi olan France-Soir Gazetesi'nde de yer almıştır. Bildiride şu cümleler göze çarpmaktadır: “Bir gösteriden ziyade simgesel bir jest söz konusudur. Noel Baba yakılarak kurban edilmiştir... Çocuklarda din duygusu yalanla uyandırılmaz ve bu hiçbir şekilde eğitim yöntemi olamaz... Biz Hıristiyanlar için Noel Yortusu, Kurtarıcı'nın doğumunun kutlandığı gün olarak kalmalıdır.” (aktaran Lévi-Strauss, 2014: 14).

Burada olayın gerçekleştiği dönem ve gerçekleştiği yer açısından dikkat edilmesi gereken iki husus vardır. Bunlardan ilki, olayın laikliğin katı bir şekilde uygulandığı Fransa'da gerçekleşiyor olmasıdır. İkinci Dünya Savaşı'ndan önce nispeten inancı gündelik yaşamın birçok noktasında dışarıda tutan bir kamuoyuna sahip olan Fransa, Alman işgalinden sonra dinle tedricen barışmaya başlamıştır. Bu bağlamda da kamuoyu Noel Babanın koruyuculuğuna soyunarak, onun savunuculuğunu üstlenmiştir. Dinsel bir simge olarak görülen Noel Baba kamuoyundan büyük bir teveccüh görmektedir. Ancak kilise, Noel Baba figürünün yaygınlaştırılmasının bir paganlaştırma olduğunu öne sürerek eleştirel bir bakışa bürünmüştür. Lévi-Strauss ilginç bir tespitle bu olayda “Kilise, içtenliğe ve hakikate susamış eleştirel bir anlayışı benimserken,

rasyonalistler adeta hurafe bekçileri haline gelmiştir.” (2014: 16) şeklinde bir ayırım yapmaktadır. Oysa Lévi-Strauss'un aksine Kilisenin niyetinin eleştirellikten ziyade mevcut dogmaları korumak olduğunu söylemek daha doğru görünmektedir. Lévi-Strauss'un tespitinde asıl üzerinde durulması gereken nokta ise rasyonalistlerin hurafe bekçiliği yaptığını iddia ettiği ikinci kısımdır.

İkinci husus, olayın gerçekleştiği zamana ilişkindir. İkinci Dünya Savaşı'nın ardından 1951 yılından 1952 yılına geçilirken savaşın asıl galibi olan Amerika Birleşik Devletleri'nin ekonomiden, toplumsal yaşama her alanda hâkim olduğu aşikârdır. Noel kutlamalarındaki sembollerin kullanımı da bu Amerikan hâkimiyetini bariz bir şekilde göstermektedir. Amerikan ekonomisinin sembol firmalarından Coca Cola'nın, reklamları için firmayı sembolize eden kırmızı – beyaz renklerle giydirilerek son halini verdiği Noel Baba² figürü de bu hâkimiyeti net bir şekilde sembolize etmektedir.

Bu olaydan altmış yıldan fazla bir zaman geçtikten sonra 28 Aralık 2014'te yılbaşı için, “Hiç kimse pagan kültürüyle tüketim kültürünün, haz ve eğlence kültürüyle birleşerek, birleştirerek çocuklarımız ve gençlerimiz üzerinde bir yozlaşma kültürünü meydana getirmesinin doğru olduğunu söyleyemez.” (hürriyet.com.tr, 2020a) mesajı bu sefer Mehmet Görmez tarafından verilmektedir. Türkiye Cumhuriyeti'nin o dönemki Diyanet İşleri Başkanı olan Mehmet Görmez'in sözleri Dijon'da gerçekleşen olay sonrasındaki Kilisenin açıklamalarıyla büyük benzerlikler göstermektedir.

² 1 Noel Baba'nın Kuzey Avrupa ve Orta Asya'daki kökenleri ve zaman içerisinde geçirmiş olduğu değişime ilişkin detaylı bilgi için aşağıdaki kaynaklara bakılabilir: Can, B. Bülent (Aralık 1997). “Coca Cola'nın Dünyaya Armağanı: Modern Noel Baba İmajı”, Tarih ve Toplum,168, s. 324 – 326. Emiroğlu, Kudret (2012). Gündelik Hayatımızın Tarihi.İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları. Ersoy, Petek (2008). Cumhuriyet Döneminde Yılbaşı Kutlamaları Üzerine Halkbilimsel Bir İnceleme.Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, SBE, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Bütün bu açıklamaların, olayların ve gösterilen tepkilerin nedeni, asıl olarak kamuoyunun Noel Baba’ya ve yılbaşına gösterdiği yoğun ilgiden kaynaklıdır. Noel Baba, dünya üzerinde gerçek olmadığı konusunda bu kadar büyük uzlaşma bulunan ama ona rağmen bu kadar benimsenmiş belki de tek figürdür. Yılbaşı kutlamaları da, benzer şekilde ülke sınırlarını ve hatta kıtaları aşan bir şekilde insanlığın büyük bölümünün senkronize olarak kutladığı en doğudan en batıya kadar an be an takip

edildiği eşine pek rastlanmayan bir şenliktir. Bu özelliklerle diğer örneklerinden ayrıksılaşan Noel Baba ve yılbaşı kutlamalarına gösterilen ilginin temelinde yatan iki gerekçe olduğu ileri sürülebilir. İlki, Noel Baba gibi bir figürün aklın zaferini savunan aydınlanma düşüncesinde açılan bir yarıklık olarak kabul edilebilecek olmasıdır. Diğeri ise kültür endüstrisi ve tüketim kültürünün oluşturduğu piyasa koşullarıdır denilebilir.

Bunlardan ilki, aydınlanmanın ve rasyonalizmin ortaya koyduğu, aklın ilerlemeci tahakkümünün sonucunda yaşanmış büyük yıkımlar neticesinde, mitleri ortadan kaldırarak akli hâkim kılma hedefindeki aydınlanmanın verdiği mücadeleyi kaybederek, mitlerin yeniden doğuşu sonucuna neden oluşudur. Türkiye özelinde ise Batılılaşmanın getirmiş olduğu değişimle birlikte ortaya çıkan geçmiş muhafaza etme ve moderne duyulan tepkidir. İkincisi ise kültür endüstrisi sonucunda tüketimin, sembollerin tüketildiği bir süreç haline gelmiş olmasıdır. Bununla birlikte, ne yukarıda anlatılan olayda Kilisenin ne de Diyanet İşleri Başkanı’nın mesajı, aydınlanmanın sorgulanması ve tüketim toplumuna ilişkin felsefi bir çıkış içermektedir. Tam aksine her ikisi de halkın göstermiş olduğu yoğun ilgiden rahatsız olunmasından dolayı bir tepkiyi barındırmaktadır. Önemli olan bu iki kurumun/şahsın da yaptıkları açıklamaların toplumsal olarak bulduğu karşılıkların nedenidir.

Adorno ve Horkheimer’a (2014) göre, aklın yaratmış olduğu ilerlemeci bakış paradoksal bir şekilde, hedeflediği mitsel güçlerden kurtulma yerine mitin yeniden dirilmesine yol açmıştır. Akla olan güvenin sonucunda ortaya çıkan büyük felaket ve yıkımlar, aynı zamanda bireyin yalnızlaşarak kendine ve içinde yaşadığı topluma yabancılaşmasını ve paradoksal olarak sembollere sarılmasını da beraberinde getirmiştir. Kapitalist üretim süreçleri sonucunda kendine yabancılaşan bireyler, sistemin onları edilgenliğe çağıran ve sisteme karşı oluşabilecek devrim fikrini henüz oluşmadan zihinlerde yok etme amacıyla olan kapitalizm, fabrikavari bir popüler kültür de inşa etmekte ve Adorno ve Horkheimer buna kültür endüstrisi adını vermektedir. Kültür endüstri sayesinde görülen ve görülmeyen her şey egemenin çıkarlarına hizmet eder. Bu kapsamda da tüketim, egemenin kültürel hegemonyasının en önemli araçlarından biri haline gelerek kültür endüstrisinin değirmenine su taşır. Artık kültür bir endüstri haline gelmiş, insanların temel hayati gereksinimleri dışında kalan her şeyin hegemonlar tarafından belirlendiği bir üretim mekanizmasına dönüşmüştür. Toplumdan giderek uzaklaşarak yalnızlaşan birey bu bağlamda çözümü rasyonalizmin ortadan kaldırmaya çalıştığı mitlere yönelişte aramıştır. Kültür endüstrisi ve ona paralel

olarak kapitalist piyasa da bu mit ve sembollerin yaygınlaşmasına katkıda bulunmuştur.

Kilise’nin Noel Baba figürüne, Diyanet İşleri Başkanı’nın ise toptan yılbaşı kutlamalarına ilişkin verdiği tepkiler de, yabancılaşmaya ilişkin tepkileri ve kültür endüstrisinin etkilerini de içinde barındıran gerekçelerden dolayı, toplumun her ikisine gösterdiği ilgiden rahatsız olmalarından kaynaklanmaktadır. Her iki kurumun da asıl endişesi kendi otoritelerine hâle gelebileceği düşüncesidir. Kilise için, dinsel bir önem taşıyan önemli bir günde odağın başka bir yöne kayması, Diyanet İşleri içinse geleneksellikten uzaklaşarak, karşı durduğu modern yaşam tarzını ifade etmesi sebebiyle kendilerini oyunun dışında bulabilecekleri korkusudur.

Bu bağlamda hem üretim, tüketim ve dolaşım anlamında bir endüstri olarak hem de Adorno ve Horkheimer’ın bahsettiği anlamda kültür endüstrisi olarak Noel Baba figürü ve yılbaşı kutlamaları işaret ettikleri anlamların ötesinde anlamlar da ihtiva etmektedir. Bu nedenle her ikisi de, Türkiye’de her zaman şiddeti değişmekle birlikte çeşitli tepkilerin hedefi olagelmışlerdir. Bu açıdan bakıldığında da Fransa’da ellili yılların başında kilisenin verdiği tepkiyle, ondan altmış yıl sonra Türkiye’de dönemin Diyanet İşleri Başkanı’nın verdiği tepkinin benzerliği daha çok anlam kazanmaktadır. Tam da bu yüzden

çalışmada öncelikle, birbirlerinin sıklıkla yerine kullanılan Noel, Christmas, yılbaşı kavramlarına kısaca açıklık getirilmeye çalışılacaktır. İzleyen bölümde altmış yıldan fazla bir zaman farkına sahip olsa da her iki ülkedeki benzer yaklaşımlar akılda tutularak, Türkiye'deki yılbaşı anlayışının ve yılbaşı kutlamalarının tarihsel, ekonomik ve toplumsal süreç içerisinde izlediği seyre göz atılacaktır. Sonrasındaysa, özellikle son yıllardaki yılbaşına ve ülkemizde onunla özdeşleştirilen Noel Baba'ya gösterilen tepkiler ve asıl olarak 2019 yılının Aralık ayının sonunda İstanbul Four Seasons Otel'inde kurulan Christmas Market'in, bütün bunların içerisinde nereye oturtulabileceği tartışılacaktır. Muhafazakârlaşmanın da etkisiyle uzun bir süredir yılbaşına ilişkin her türlü sembol ciddi tepki görmekteyken, nasıl olup da birçok Batılı sembolü ihtiva eden bir yılbaşı pazarının kurulabildiği noktaya geldiği ve bunun sürekliliğinin olup olmayacağı tartışma konusu yapılacaktır. Bu tartışmalar yürütülürken kutlamalara ve sembollere yöneltilen eleştiri ve itirazların kültürel, siyasal ve dinsel gerekçeleri kadar ve belki onlardan daha çok etkili olan, ekonomik ilişkilerden kaynaklanan gerekçeleri de göz önünde tutulmaya çalışılacaktır.

2. Yılbaşı Noel Değil Midir? Peki, Ya Christmas?

İsa Peygamberin doğum günü olarak kabul edilen Noel, yani Latince karşılığı "doğum", "doğuş" olan gün, Katolik ve Protestan inancına bağlı Hıristiyanlarca 24 Aralık'ı 25 Aralık'a bağlayan gece, Ortodoks Hıristiyanlarınca ise 5 Ocak'ı 6 Ocak'a bağlayan gece olarak kabul edilmektedir. Söz konusu tarih farklılığı, Gregoryen takvime göre bir yılı 365,242199 gün olarak hesaplayan Katolik ve Protestanlar ile bir yılı 365,25 gün olarak hesaplayan Ortodoksların esas aldığı Jülyen takvimi arasındaki farktan kaynaklanmaktadır (Muhsinoğlu, 2007: 78). İsa'nın ayini anlamına gelen Christmas (Christ's mass) ise, Noel'de Mesih'in doğum günü için yapılan ayin ve kutlamaya verilen addır. (Işık, 1997: 448).

Yılbaşı ise, miladi takvim yılının bitişi ile bir sonraki yılın başlangıcı olan 31 Aralık'ı 1 Ocak'a bağlayan gecedir. Yılbaşının Noel ya da Christmas'la bir ilgisi olmadığı gibi hiçbir dini kökeni de bulunmamaktadır.

Yılbaşının dini bir kökeninin olduğuna ilişkin yanılğının sebebi, Noel'e ve hatta Şükran Gününe ilişkin bazı sembollerin ve ritüellerin yılbaşı gününe kaydırılıp bu gün için de kullanılması/yerine getirilmesinden kaynaklıdır. Bu birbirinin içine geçecek şekilde gerçekleştirilen kaydırma büyük oranda bilinçli bir tercihin ürünüdür. Kasım ayının son Perşembe gününe denk gelen Şükran Günü'ndeki hindi yeme âdeti, 24 Aralık gecesi çocuklara hediye getiren Noel Baba, çam ağacı süslenmesi gibi kimi ritüeller ve semboller bilinçli bir şekilde yılbaşında birleştirilir. Bunun nedeniyse, kimi sektörlerin satış rakamlarını arttırmak için Noel Baba gibi figürlerin pazarlamaya sağlayacağı katkılardan yararlanılmak istenir. Zira bu tür günlerin kutlanması tüketimin arttırılması açısından birçok sektör tarafından arzu edilen bir husus olmakta ve bu tür sembollerin kullanımı da tüketim iştahını tetikleyici unsurlar olarak işlev görmektedir. Sonuç olarak, Noel ile yılbaşının yakın tarihler olmasından ötürü her ikisinin birleştirilmesi ve bazı sembollerin cazibesinden ötürü bilinçli bir şekilde yılbaşında kullanılması yılbaşının dini kökeni olduğuna ilişkin yanılğın sürekli beslenir.

3. Türkiye'de Yılbaşı Kutlamalarının Kısa Tarihi

3.1. Yılbaşı Balolarından Meydanlara

Türkiye coğrafyasında bugün kullandığımız anlamıyla yılbaşı kavramının ve yılbaşı kutlamalarının tarihi, Osmanlı'nın Batılılaşmasının artık büyük

bir ivme kazandığı 19. yüzyılın ikinci çeyreğiyle başlar. Osmanlı'da kullanılan iki takvimden ilki, Hicret'i başlangıç alan ve ayın dünya etrafındaki dönüşüne göre bir yılın hesaplandığı Hicri takvimdir. Bu takvimde bir yıl bugün kullandığımız takvime göre yaklaşık olarak on gün kısa olduğu için aylar mevsimler arasında değişiklik göstermektedir. Bu takvimde yılın ilk ayı olan Muharrem ayı kutlama açısından hiçbir önem taşımamaktadır. İkinci takvim ise, "Rumî" takvimdir. Yine Hicret'i başlangıç kabul eden ancak bu sefer güneş yılını esas alan bu takvim, 21 Mart'ı başlangıç almakta ve maaş ve ücretler Rumî ay hesabına göre verilmektedir. Mali yılın başı olan Mart ayında Düyun-u Umumiye'ye bağlı bazı müesseselerde kutlama törenleri yapılmakta ve Balıkhane'de mezada çıkarılan balıklardan nadide

olanları maliyece satın alınarak saraya sunulmaktadır. (Tuna, 29.12.1997: 7; Akçura, 1990: 155–156; Talu, 2002: 26). Görüldüğü gibi Osmanlı’da takvim yılının başının kutlanması yönünde genel bir eğilim bulunmamaktadır. İmparatorlukta yaşayan Hıristiyanlar için ise yılbaşı Noel dönemi anlamına gelmektedir. 24 Aralıkta Hıristiyanlarca İsa’nın doğumu kutlanır, dinsel açıdan pek bir anlamı olmayan 31 Aralık tarihi de Noel ile birleştirilerek kimi yerlerde İsa’nın sünnet günü olarak anılarak kutlanmıştır. (Akçura, 1990: 156).

Osmanlı’nın Hıristiyan yılbaşına ilk ilgisi ise, 1829 yılında İngiltere’nin İstanbul elçisinin Haliç’te bulunan bir gemide verdiği baloya devlet adamlarının davetli olarak katılmasıyla başlar. 1856 yılında ise Sultan Abdülmecid Fransız elçisinin verdiği yılbaşı balosuna katılarak dans edenleri zevkle izler ve saraya son derece memnun döner. (Tuna, 29.12.1997: 7; Akçura, 1990: 156–157).

Halkın alafrağa yılın son gecesi olan yılbaşına katılımı ise daha çok Hıristiyanların yaptıkları şenliklere katılmak şeklinde olmaktadır.ERCÜMEND EKREM TALU’NUN ANLATIMINA GÖRE, TÜRKLER YILBAŞI ŞENLİKLERİNİN İZLEYİCİSİYDİ. EVLERİNDE NOEL AĞACI, YILBAŞI SOFRASI GİBİ İCATLAR BULUNMUYORDU. ONA GÖRE, BUNLARI BEYOĞLU YAPAR İSTANBUL’DA KISIMEN SEYİRCİ OLURDU. (2002: 26). ÇOCUKLUĞU 1915’Lİ YILLARA RASTLAYAN ESKİ MİLLETVEKİLİ HASENE İLGAZ İSE, O GÜNLERİ: “BİZİM İÇİN, YILBAŞI DİYE BİR OLAY YOKTU. YALNIZ, YILBAŞININ YAKLAŞTIĞINI, BİZDEN OLMAYAN DOSTLARIMIZIN -EKALİYETLERİN- YILBAŞI İÇİN YAPTIKLARI HAZIRLIKLARDAN VE EVİMİZE GÖNDERİLEN HEDİYELERDEN ANLARDIK... BİZ DE ONLARA, LOKUM, YILBAŞI TATLISI, GELİNCİK ŞERBETİ GİBİ, İKRAMLARDA BULUNURDUK.” (Tuna, 29.12.1997: 7) ŞEKLİNDE HATIRLIYOR. AHMED RASİM İSE SEYİRCİSİ DEĞİL KATILIMCISI OLDUĞU YILBAŞINI, “EVVELLERİ BİZ TÜRKLER, YILBAŞI GÜNLERİNDE BAŞIMIZI SOKMADIĞIMIZ YER KALMAZDI. GALATA, BEYOĞLU, KISACASI ORTODOKS TAKVİMİNİ TUTAN MİLLETLERİN CÜMLÉSİNE KENDİ KENDİMİZİ DAVET EDER, SABAHLARA KADAR EĞLENİRDİK.”

(2002: 38) diye anlatmaktadır. Refik Halit Karay ise, Müslüman halkın arasına yılbaşını kutlama âdetinin girişinin, Mütareke zamanında İstanbul’a yoğun bir şekilde gelen ve haroşa kelimesini çok sık kullandıkları için “haroşalar” olarak adlandırılan beyaz Ruslardan³ sonra olduğunu hesap etmektedir. Karay, Müslüman halkı Beyoğlu’na alıştıranların da haroşalar olduğunu ifade etmektedir. (2002: 13).

Cumhuriyet’le birlikteyse, 1926 yılında kullanılmaya başlanan miladi takvime geçişle beraber 1926 yılını 1927’ye bağlayan gece saat tam 12’de Elektrik İdaresi’nin ışıkları bir dakika söndürmesiyle bir gelenek başlamıştır (Akçura, 2004: 36). 1929 yılbaşında ise, daha sonraki senelerde giderek yaygınlaşacak olan ‘Noel ve yılbaşı baloları’nın ilki Ankara Palas’ın salonlarında yapılmaktadır (Tınc, 2003: 55). Yılbaşının asıl yaygınlık kazanması ise 1931’i 1932’ye bağlayan gece Tayyare Piyangosu’nun ilk özel yılbaşı çekilişinin düzenlenmesiyle olacaktır (Akçura, 2020: 26). Fiilen kutlanan yılbaşı gecesinin resmi tatil olarak ilan edilmesi 1935 yılında verilen kanun tasarısıyla gerçekleşecek ve buna göre 31 Aralık öğleden sonrasıyla 1 Ocak resmi tatil günleri arasına eklenecektir. Bu tarihten sonra da yılbaşı baloları ve kutlamaları giderek yaygınlaşarak, halkın büyük kesimi tarafından sahiplenilip, yurdun farklı yerlerinde, çeşitli şekillerde kutlanmaya başlayacak, 1950’li yıllarda ise artık geleneksel sıradan bir eğlence halini alacaktır.

1929 yılındaki ilk balodan sonra gelenek haline gelen yılbaşı balolarına, 60’lı yıllara kadar Türkiye’nin gelişmiş kentlerinde Pera Palas, Maksim, Park Otel ve Turan Bar gibi gazino ve barlar ev sahipliği yapmıştır (Ersoy, 2008: 79). 60’lı yıllardaysa Divan Otel, Hilton gibi otellerin açılmasıyla kutlamalar büyük otellerin balolarına taşınır. Sözü edilen bu balolar daha çok 29 Ekim Cumhuriyet Bayramlarındaki balolara benzemektedir. ‘Serpartin’ ve ‘konfeti’lerle süslenmiş salonlarda tango, fox-trot gibi dansların edildiği eğlenceler niteliğini taşıyan bu kutlamalar mekânların kapasitelerinden ötürü, haliyle sınırlı sayıda katılımı gerçekleştirilmektedir (Tınc, 2003: 57).

³ “Rusya’dan geldikleri için Rus olarak adlandırılırsalar da, aslında mülteciler Rusya İmparatorluğu’nun çok uluslu yapısını yansıtacak bir etnik, dini ve linguistik çeşitlilik gösteriyorlardı. Ancak, Türkiye’de hem resmi kurumların hem de gazetelerin Rusya Müslümanlarını Beyaz Rus olarak adlandırmadıklarını, bunun dışında kalan bütün grupların – ister Budist Kalmuklar olsun, ister Rusya Yahudileri – Beyaz Rus şemsiyesi altında değerlendirildiklerini görüyoruz.” (Üre, 2020: 73)

60'larda ithal ikameci sanayileşmeyle birlikte, dönemin tüketim normlarının kişisel radyoların yaygınlaşması, yılbaşını evlerde radyo dinleyerek karşılayanların sayısında bir artışın görülmesini de beraberinde getirmiştir (Ersoy, 2008: 79). Bu tarihlerden itibaren yavaş yavaş kutlamalar daha geniş bir ekonomik ve sosyal tabana yayılmaya başlamıştır.

70'lerdeyse radyonun yerini televizyonlar almaya başlayacaktır. Bu dönemde hayat pahalılığı ve sokaklardaki şiddet ortamı nedeniyle yeni yıla eğlence yerlerinde girmek istemeyen halkın büyük çoğunluğu evde televizyon karşısında bugünü kutlamayı tercih etmişlerdir (Ersoy, 2008: 80; Tunç, 2001: 114). PTT (pijama, terlik, televizyon) klişesi de o dönemlerde yaygınlık kazanmıştır (Tunç, 2001: 114). Hayat pahalılığıyla tanışarak bolluktan yokluğa doğru giden orta sınıf, kalabalıklarla yenilen büyük yılbaşı yemeklerinden, pijama ve terliklerin giyilerek televizyon karşısına geçilen mütevazı yılbaşı gecelerine geçmiştir (Tunç, 2001: 114).

Yılbaşı eğlencelerine televizyonun da katılımıyla, daha önce balolarda ve partilerde boy gösteren dansözler 1980 yılından itibaren 31 Aralık geceleri evlere de girmeye başlayacaktır. Emiroğlu'nun deyişiyle yılbaşının toplumsallaşmasında, 1980'li yılların tüketim toplumunu merkeze alan ekonomik anlayışından önce, 1970'li yıllardaki televizyon programları ve Milli Piyango'nun büyük ikramiyelerinin de katkısı olmuştur (2012: 54-55).

1980'lerden itibaren dünya ekonomik sistemiyle eklemlenerek neo-liberal ekonomik sisteme geçiş ve tüketim toplumu mecrasına girişle birlikte iç piyasadaki ithal ürünlerin sayısını hızla artması yılbaşı kutlamalarındaki ürünlerin de çeşitlenmesini sağlamıştır. İlk olarak 1982 yılında açılan hediyelik eşya fuarları da bu anlayışın paralelindeki gelişmelerden olmuştur. Hediyelik eşya fuarlarıyla birlikte, yılbaşı denince akla gelen Noel Baba ve çam ağacı⁴ gibi simgeler bu dönemden itibaren giderek yaygınlaşarak, kutlamaların vazgeçilmezi haline gelmiştir (Ersoy, 2008:44). 50'li yıllarda satılmak istenen ürünü daha cazip kılmak için sadece bir reklam unsuru olan Noel Baba'ya, 1983 yılında yaşadığı topraklar olduğu düşünülen Antalya Demre'de Turizm Bakanlığı'nca düzenlenen uluslararası sempozyumla resmi olarak sahip çıkmıştır. Bu dönemden itibaren de çocuklara yönelik Noel Babalı kutlamaların sıradan bir hal almasının yanı sıra her türlü ürünün pazarlaması için genç – yaşlı, kadın – erkek her türlü Noel Baba/Noel Anne kullanılması olağan hale gelmiştir. Bu dönemden itibaren tüketim alışkanlıkları bakımından da, gerçekleştirilen ritüeller açısından da kutlamalar giderek diğer ülkelerdekilerle benzerlik kazanmaya başlamıştır. Bunda hem ekonomik hem de kültürel olarak neo-liberal ekonomi ve küreselleşmenin etkisiyle tüm dünyanın tek bir pazar olarak görülmesi ve bu doğrultuda söz konusu pazarla bütünleşme girişimlerinin etkisi de doğrudan rol oynamıştır.

1990 yılının sonundan itibaren, özel televizyonların katılımıyla ekranlar ve dolayısıyla da evlerdeki yılbaşı kutlamaları daha da renklenir. Medya ve iletişim araçları vasıtasıyla Noel Baba iyiden iyiye bir tüketim toplumu unsuru haline gelir. Kitle iletişim araçları bu kültürü endüstriye dönüştürerek yılbaşına ait diğer unsurlar gibi onu da metalaştırır. Bu süreçte hızla yayılan alışveriş merkezlerinin (AVM) de büyük payı olduğunu vurgulamak gerekir. Tek bir mekânda pek çok farklı marka ve ürünün satıldığı AVM'lerde hem mağazaların kendi içlerindeki rekabetleri hem de farklı AVM'lerin birbirleriyle rekabetleri nedeniyle dikkat çekici alternatif sunma çabaları kendini gösterir. Bu da yılbaşına ilişkin pek çok ürün, pazarlama ve kutlama alternatifinin eskilerinin yanına eklenmesini beraberinde getirir. Bu doğrultuda da Avrupa'nın büyük kentlerindeki gibi, 1993 yılında ilk kez gerçekleşen yılbaşının meydanlarda karşılanması giderek bir alışkanlığa dönüşerek yaygınlaşır. Kutlamaların yıldan yıla giderek yaygınlaşmasıyla beraber yılbaşına olan tepkiler de her geçen yıl artmıştır.

3.2. Züppelik Değil, Zaruret

Yılbaşının kutlanmaya başlanması ve yaygınlaşmasıyla birlikte ona gösterilen tepkiler de beraberinde gelmeye başlar. Bu tepkilerin kutlamaların ilk yaygınlaşmaya başladığı zamanlarda ortaya çıkmaya

⁴ Yılbaşı ağacının Almanya'da ortaya çıkışı, oradan Fransa'da yaygınlık kazanarak tüm Hıristiyan dünyasına yayılışı ile Türk kültüründeki yeri ve zaman içerisinde geçirmiş olduğu değişimlere ilişkin detaylı bilgi için aşağıdaki kaynaklara bakılabilir: Arpacı, Günnur Yücekal (2019). *Türk Kültüründe Yılbaşı Kutlaması – Akay Kine'nin Bilgileri Işığında*. İstanbul: Cinius Yayınları. Emiroğlu, Kudret (2012). *Gündelik Hayatımızın Tarihi*. İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları. Ersoy, Petek (2008). *Cumhuriyet Döneminde Yılbaşı Kutlamaları Üzerine Halkbilimsel Bir İnceleme*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, SBE, Gazi Üniversitesi, Ankara.

başladığını, muhafazakâr yazar Peyami Safa’nın yılbaşı karşıtlarına verdiği 1 Ocak 1937 tarihli cevaptan anlıyoruz. “Züppelik değil, Zaruret” başlığını taşıyan yazısıyla, bir gazetede imzasız olarak çıkan, Noel’in ruhu ve milliyeti belirsiz Beyoğlu sakinlerine mahsus bir züppelik olduğunu söyleyen yazıya, “Noel’e tamamiyle lâkaydim. Bir eğlence bahanesi kaldıkça, bibar numarasından farkı yoktur. Yerine daha iyi

bahaneler de aranabilir... Takvimlerimizi bile Hristiyanlık tarih ve ananesinden ayıramıyoruz. Bu züppelik değil zarurettir.” (aktaran Tuna, 30.12.1991: 7) diyerek verdiği cevaptan, erken bir tarihte kutlamalara karşı çıkanların olduğunu tespit etmek mümkün olur.

1970’lerin ortasından itibaren Tercüman Gazetesi’nden Ergun Göze, İslamcı ve muhafazakârların sıklıkla başvurduğu bir yöntem olan Noel’le yılbaşı kutlamaları arasındaki farkı görmezden gelerek bu eğlencelere katılımı şiddetle eleştirmiştir. Yazar, Müslümanların yılbaşının Muharrem ayı olduğunu, onun da aşureyle karşılanması gerektiğini savunmuştur (Ersoy, 2008: 64). 1980’lerde de devam eden Tercüman Gazetesi’ndeki çeşitli yazarların yılbaşı kutlamalarına ilişkin şiddetli eleştirilerine 1990’larda diğer İslami yayın organlarında çıkan yazılar da eklenir. Bu yazılar da genellikle, Noel ile yılbaşı kutlamalarının aynı olduğu kabulünden hareket ederler ve ayrıca “Frenk taklitçiliğinden uzak durulması”nın gerekliliğine odaklanırlar. Örneğin Çocuklarımıza Aşılacak İstenen Hristiyanlık Hurafeleri (Yılbaşı Gecesi) isimli kitapta Hz. İsa’nın Katoliklere göre 23 – 24 Aralık gecesi, diğer mezheplere göre ise 31 Aralık 1 Ocağa bağlayan gece dünyaya geldiği (Öten, 1971:13) iddia edilir. Buna da yılbaşı yortusu (1971: 33) diyen yazar konuya ilişkin hâkimiyetiyle ilgili bir fikir verir. Cübbeli Ahmet Hoca namı ile anılan Ahmet Mahmut Ünlü’nün vaazlarından derlenen Noel Tehlikesi isimli kitapta ise kitâbi bilgilere girme riski alınmaz. İsminden de anlaşılacağı üzere, sıklıkla kutlamanın Noel kutlaması olduğu üzerinde durularak ve “Bu onların dînî merâsimi, bu onların dînî bayramları. Bunun başka bir izahı yok. Sana yakışır mı buna katılmak ve bunu kutlamak” (2010: 59) diyerek Ünlü, yılbaşıyla Noel’in aynı şeyler olduğu kabulünden hareket ettiğini net bir şekilde dile getirir. Yılbaşı ve Noel Tehlikesi – Misyonerlik – Büyük Günahlar (Kara, 2016) isimli kitap diğer iki kitaptan farklı olarak Noel’e ve yılbaşına dair bilgileri doğru bir şekilde vererek her ikisi arasındaki farkı bildiğini net bir şekilde gösterir. Sonrasındaysa “Hadi Hz İsa’nın bu günde doğduğuna inananları anladık... Biz kendi yediğimiz haltlara bakalım... Ne oluyoruz da, Hristiyan milletlerin kutsal saydığı günü zıvanadan çıka çıka kutluyoruz?” (44) diyerek her ikisini bilinçli olarak birbiriyle aynı gördüğünü net bir şekilde gösterir.

Müslümanların asıl yılbaşının Hicri takvimin ilk ayı olan Muharrem ayının ilk gününün yılbaşı olarak kutlanmasına yönelik alternatif yaratma hedefine ise ulaşamamıştır. Çünkü bu tarihten kısa bir süre sonra Kerbelâ olayının yıldönümü olması sevinç değil acı çağrışımları

taşımaktadır. Bu nedenlerle geniş kitlelerde söz konusu öneri bir karşılık bulmamıştır.

Yılbaşına en güçlü rakip ise “Mekke’nin Fethi Kutlamaları” adı verilen organizasyon olmuştur. İlki 1991 yılında, o dönem hızlı bir yükselişe geçen Refah Partisi’nin Genel Başkanı Necmettin Erbakan’ın talimatıyla Milli Görüş’ün gençlik yapılanması Milli Gençlik Vakfı tarafından düzenlenmiştir. 1991’de yılbaşı kutlamalarıyla aynı döneme denk gelen Mekke’nin Fethi Kutlamaları’nı asıl polemik konusu yapan ise, bütün dini etkinlikler Hicri takvime göre düzenlenirken Mekke’nin fethinin nasıl olup da miladi takvime göre tarihlendiği sorusudur. Belki de bu manevrayla, Hicri yılbaşının devamlılığının önündeki engellerden en azından biri bertaraf edilmek istenmektedir. Mekke’nin fethi kutlamalarına ilgi, yılbaşının diğer rakiplerine göre daha sürekli olmakla birlikte, siyasi konjonktürle de paralel bir şekilde her yıl inişli çıkışlı bir grafik çizmiş, ancak sonuçta hiçbir şekilde yılbaşına bir alternatif oluşturamamış ve kısıtlı bir çevre içinde kalmıştır.

3.3. Dansöz Enflasyonundan Reina Katliamına

1990’lardaki yılbaşılar, bir yandan peş peşe açılan özel televizyonlara paralel ekranlarda dansöz enflasyonunun yaşanması ve yılbaşı kutlamalarının Avrupa ülkelerindekiler gibi meydanlara taşması, diğer yandan da Mekke’nin Fethi gibi alternatif geceler şeklinde iki farklı koldan devam etmiştir. 2000’li

yılların da ilk on senesi, Adalet ve Kalkınma Partisi'nin izlediği neo-liberal politikaların paralelinde, her iki kola da pek fazla müdahale edilmeden ve çok fazla değişiklik olmadan devam etmiştir.

Yapılacak olan yılbaşı kutlamalarıyla ilgili dönemin Diyanet İşleri Başkanı Ali Bardakoğlu'nun 30 Aralık 2003 tarihli "25 Aralık'ta başlayan Noel kutlamalarının Hıristiyanlara mahsus dinsel bir bayram olmasına karşın, 1 Ocak'taki yılbaşı kutlamalarının ise anneler günü gibi evrensel kültürün bir parçası olarak üretilen ve geliştirilen, bütün insanlığa mal olmuş olumlu bir davranış biçimi olarak görülmesi gerektiği" (hürriyet.com.tr, 2020b) açıklaması da bu çizginin bir göstergesi niteliğindedir.

Yılbaşına girişin simge mekânlarından olan Taksim Meydanı'nda İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından düzenlenen, düzenlenmeyen ve iptal edilen organizasyonlar da, yılbaşı kutlamalarıyla kurulan ilişkinin bir göstergesi niteliğini taşımaktadır. 2005 yılına girilirken yılbaşı kutlamaları için Taksim Meydanı'nda düzenlenmesi planlanan

organizasyon hazırlıkları Güney Asya'da yaşanan deprem ve sel felaketi gerekçe gösterilip iptal edilecektir. Yılbaşı ve Taksim denilince sonraki yıllarda akıllara ilk gelecek ve giderek artan bir şekilde haberlere konu olacak olan kadınlara yönelik taciz haberleri ise o yıl yeni yeni basında boy göstermeye başlayacaktır. 2006 ve 2007 yıllarına girilirken ise, bir önceki yılın aksine görkemli sayılabilecek organizasyonlar düzenlenerek, televizyonlardan canlı olarak yayınlanacak kutlamalar düzenlenecektir. 2008 yılını karşılamak için yapılan organizasyon Dağlıca'da gerçekleştirilen saldırı nedeniyle yaşamını yitiren askerler gerekçe gösterilerek, 2009 yılına giriş programı ise İsrail'in Gazze'ye yönelik saldırıları neticesindeki sivil ölümlerinden dolayı ilan edilen yas gerekçe gösterilerek iptal edilir. 2010 yılını karşılama kutlamaları ise bir gerekçe göstermeye bile ihtiyaç duyulmadan düzenlenmez. Uzun bir ara verilmeden önce Büyükşehir Belediyesi tarafından düzenlenen son organizasyon 2011 yılının karşılandığı programdır. Bu tarihten 2020 yılı karşılamalarına kadar İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından herhangi bir kutlama düzenlenmemiş, hatta 2018 yılı karşılamalarında resmi kutlamaların tamamı yasaklanmıştır. Bu yıl da dâhil olmak üzere önceki ve sonraki yıllarda Taksim Meydanı'na gelen kitleler saat gece 12'ye yaklaşırken meydana birikip geri sayım yaparak yeni yılı karşılamışlardır. Bu kutlamalarda da, geçmiş yıllarda olduğu gibi, akıllarda kalan ve giderek artan bir şekilde devam eden, kadınlara yönelik tacizlere ilişkin haberler başrolü üstlenmiştir. Hatta 2012 karşılamalarında sadece 22 adet taciz yaşandığına ilişkin haber, güvenlik önlemleri sayesinde tacizin azalması olarak sevinçle haberleştirilmiştir (milliyet.com.tr, 2020).

Günümüze kadar geçen yılbaşılar arasında en şok edici olanı 31 Aralık 2016'yı 1 Ocak 2017'ye bağlayan gece 01.15'te İstanbul'un ve belki de Türkiye'nin simge eğlence mekânlarından biri olan Reina Gece Kulübü'ne gerçekleştirilen ve 39 kişinin hayatını kaybettiği silahlı saldırıdır. Reina katliamı, 2015 yılının 5 Haziranında Halkların Demokratik Partisi'nin (HDP) mitinginde gerçekleştirilen bombalı saldırıdan itibaren Türkiye'de yükselmeye/yükseltilmeye başlayan gerilimin zirve noktasını oluşturur demek yanlış bir ifade olmasa gerek. En azından bu tarihten sonra şiddet olayları bir düşüş eğilimine girmiştir. Reina katliamına kadar geçen süre içerisinde hemen her ay bir tane bombalı veya silahlı saldırı meydana gelmiş ve beş yüze yakın kişi bu saldırılarda yaşamını yitirmiştir. Bu süreç içerisinde insanlar gündelik yaşamlarında çok tedirgin yaşamaya başlamışlar, zorunlu kalmadıkça kalabalık yerlerde bulunmamaya özen göstermişlerdir. 2016 yılının

karşılanacağı yılbaşı gecesi de bu psikoloji nedeniyle çok sönük geçmiş, meydanlar boş kalmıştır. 2017 yılı yaklaşırken de hem şiddet sürekli tırmanmakta, hem de aşağıda daha detaylı bir şekilde ele alınacağı üzere, resmi makamlar ya da popüler medya figürleri tarafından yılbaşı kutlamalarının aleyhinde yapılan açıklamalar her geçen gün artmaktadır. Bu artan gerilim nedeniyle yılbaşı kutlamalarının simge mekânları ve meydanlar boş kalmıştır.

Nihayetinde Reina'ya gerçekleştirilen saldırının haberi ve ilerleyen saatlerde ortaya çıkmaya başlayan olayın detayları insanları dehşete düşürmüştü, bu dehşet verici katliamla şiddet sarmalı en üst noktaya ulaşmıştır. Yıllardır taciz haberleriyle, yasaklarla sistemli bir şekilde yürütülen yılbaşı kutlamalarını evlere hapsedme çabaları, gerçekleşmesi hiç kimse tarafından istenmeyecek bir eylem neticesinde, başarıya ulaşacaktır.

Bu bağlamda 2019 yılını karşılamak için Taksim Meydanı’nda gerçekleşen yılbaşı kutlaması yaşanan sürece ve gelinen noktaya ışık tutacak bir şekilde cereyan etmiştir. Çoğunluğunu Suriyeli göçmenlerin oluşturduğu ve Özgür Suriye Ordusu (ÖSO) bayraklarının açıldığı kutlamalar, yılbaşını kutlamayı gelenek haline getirmiş kitlelerin göz önünden uzaklaşmayı tercih ettiğini de göstermektedir. Bu kutlamanın önemli yanlarından biri de, eğlenmek ya da yeni yılı karşılamak için Taksim Meydanı’nı seçen kalabalığın ve bununla paralel olarak Taksim’in değişen çehresidir.

3.4. Noel Baba Adam Değildir

Lütfü Tınç (2003), Yılbaşı Balolarını incelediği çalışmasının sonunda 1970’lerin ortalarından itibaren yılbaşı eğlencelerine televizyonun katıldığını, 80’lerde yeni yıla girişin kış tatili ile yılbaşının birleştirilerek ‘bir yerlere kaçma’ modasının yayıldığını, 90’larda ise Avrupa’nın büyük kentlerindeki gibi, yılbaşının meydanlarda karşılanmaya başladığını belirttiği yazısının sonunu, “Bakalım 2000’lerde, yılbaşı eğlencelerimiz ne gibi yenilikleri kucaklayacak?..” (57) cümlesiyle bitirirken, sanırız yılbaşı kutlamalarının izleyeceği seyrin yukarıda kısa bir özetini verdiğimiz şekilde olacağı aklının ucundan bile geçmemiştir.

Ülkede yaşanan atmosfere paralel olarak, yılbaşına ilişkin protestolar daha görünür olmuş, protestoların şiddet içeriği artmış ve haber bültenlerinde, açık bir şekilde söylenmese de, “renkli protestolar” kategorisinde değerlendirilerek kendilerine yer bulmuştur. Bu protestoları çalışma açısından asıl önemli kılan kısım, resmi ağzların yılbaşına olan

tavrından daha çok, sokaktaki vatandaşın yılbaşına, aslında yılbaşıyla değil de Noel yortusuyla bağlantılı olan ama ülkemizde bir sembol olarak yılbaşı kutlamalarına transfer edilen, Noel Baba’ya yönelen şiddet dozu yüksek olan bir yaklaşıma sahip olmalarıdır.

Türkiye 2014 yılına girerken, İstanbul Üniversitesi Beyazıt Kampüsü önünde toplanan bir grup kişi, şişme bir Noel Babayı önce sünnet edip sonra da bıçaklayarak yılbaşını ve Noel Baba’yı protesto eylemi gerçekleştirmiştir. 2015 yılı karşılanmaya hazırlanırken Bolu’da bir grup Büyük Birlik Partisi (BBP) üyesi, daha sonraki yıl devamını da çekecekleri “Noel Baba ve Padişah” isimli bir film olduğunu iddia ettikleri mizansenini gerçekleştirerek Noel Baba’yı Yeniçerilerce kovalatırlar. Yine aynı yıl, bu sefer Nevşehir’de Noel Baba maketi Türk mizahında hoşgörölü tavrı ve nüktedanlığıyla bilinen bir sembol haline gelmiş Nasrettin Hoca kıyafeti giymiş bir kişi tarafından ateşe verilir.

2016 yılına girerken, Tütün ve Alkol Piyasası Denetleme Kurulu’nca yılbaşı hediye sepetlerinde alkollü içkilerin yer alamayacağına ilişkin bir karar verir. Bu karardan yaklaşık bir ay sonraki yılbaşı protestolarından ekranlarda en çok yer alanı, Bolu’da BBP üyesi grubun bir önceki yıl çektiği “film”in devamı olduğunu iddia ederek sahneledikleri, kadı kıyafeti giymiş bir kişinin Noel Baba’ya kelime-i şahadet getirterek, onu Müslüman yapması mizansenini olmuştur.

Diyanet İşleri Başkanlığı’nın 30 Aralık 2016 tarihine denk gelen ve yılbaşı kutlamalarını gayri meşru ilan ettiği yılın son Cuma hutbesini vermesinden hemen önce, yılbaşı protestosuna ilişkin görüntüler bu sefer Aydın’ın Nazilli ilçesinden gelecektir. Efe kıyafeti giymiş bir grubun Noel Baba’yı önce kovalayıp dövdüğü, sonrasında da başına silah dayadığı mizansenin 2017 yılına girerken akıllarda yer edecektir.

2018 yılının son günlerindeki belki de akıllardaki en kalıcı protestolardan biri, önce sosyal medyada yayılan sonrasında çeşitli internet haber kanallarında ve televizyon kanallarında boy gösteren videoda evinin çatısında elinde beysbol sopasına benzer bir sopa tutan kişi kendince esprili bir dille, evinin bacasından girmek için gelecek olan Noel Baba’yı beklediğini söyler. Arkasından, yılbaşının Hıristiyan bayramı olduğunu, Müslümanların bunu kutlamaması gerektiğini, yılbaşını kutlamakla Noel arasında bir fark olmadığını belirterek amacının Noel Baba’yı dövmek değil ona tebliğde bulunarak onu imana çağırarak olduğunu dile getirir.

Şimdiye kadar yılbaşına, ama çoğunlukla da onu simgelediği gerekçesiyle Noel Baba’ya yönelen protestolara yukarıda verilen örnekler tekil olaylar

olarak görülebilir. Ancak hemen hemen her yıla denk gelen bu protestoları, izlenme ve yayılma hızı açısından değerlendirdiğimizde, münferit ve bir kısım izan sahibi olmayan insanın gerçekleştirdiği olaylar olarak geçiştirmek ne kadar doğru olacaktır. Bu örnekleri, üzerinde durmayı gerektirmeyecek olaylar olarak ele alıp değerlendirmek, belki de bugün geldiğimiz noktayı anlamamızın önündeki önemli engellerdendir. Andy Warhol'un "bir gün herkes on beş dakikalığına ünlü olacak" sözünü de akılda tutarak, hızla gelişen iletişim ve sosyal medya çağında, artık haberlerde politikacılardan sonra en çok görünen "sıradan insanlar"dır. Onların da artık haberin öznesi konumuna geldiği düşünülürse, bu haberleri göz ardı etmeyerek, yapılan analizlerde bunların da zihnin bir köşesinde tutulması gerekmektedir.

Bu konuya ilişkin olarak verilecek son örnek ise, 2014 yılının son günlerinde Beyaz TV kanalında yayınlanan Derin Futbol programında Ahmet Çakar'ın Noel Baba'ya ilişkin sözleri olacaktır. İsminde yer alan futbol kelimesiyle sınırlı kalmadan polemik yaratabilecek her türlü konunun konuşulduğu bir programdır Derin Futbol. O günkü yayına ilişkin önceden mizansenin hazırlandığı Ahmet Çakar'ın elinde tuttuğu Noel Baba maketinden anlaşılmaktadır. Sunucu Ertem Şener'in Çakar'a "Noel Baba hakkında ne düşünüyorsunuz? Sever misiniz Noel Baba'yı" sorusuna Çakar "Noel Baba'yı hiç sevmem, madrabazın tekidir." şeklinde cevap vererek giriş yaptığı konuşmasında özetle, Hıristiyan dininin kapitalizme alet edilmiş edevatı olarak tanımladığı Noel Baba'ya "Adam değildir. Bir defa adam olsa bacadan değil kapıdan girer." diyerek saldırır. Hem program hem de sözleri söyleyen kişinin ne kadar ciddiye alınabileceği ortadaysa da, programın yayınlandığı televizyon kanalının izleyicilerinin profili akla getirildiğinde ve bu sözlerin kamuoyuna açık bir şekilde, gerçek mesleği tıp doktorluğu olan, bir televizyon figürü tarafından rahatlıkla dile getirildiği düşünüldüğünde, o dönem ülkenin yılbaşına ilişkin genel atmosferini de bir miktar yansıttığını söylemek yanlış olmasa gerektir. Tabi burada Çakar'ın kullandığı vulgar ve cinsiyetçi dilden bahsetmeye gerek bile duymuyoruz.

4. Christmas Market: Peki Buraya Nasıl Geldik?

Yılbaşı kutlamalarına ve ona yöneltilen protestolara baktığımızda 2019 yılının karşılığının her ikisi açısından da diğer senelere göre çok daha sönük geçtiği görülecektir. Arşivler tarandığında 2019'un karşılandığı yılbaşında göze çarpan tek kutlama detayının, Taksim Meydanı'nda Suriyeli göçmenlerin çoğunluğunu oluşturduğu bir grubun ÖSO bayraklarını açarak yaptığı eğlence olduğu görülür. Yılbaşı protestolarına

ilişkin haberler tarandığındaysa bunun kadar bile bir habere ulaşmak mümkün olmamaktadır. Uzun yıllardır lehte ya da aleyhte Aralık ayının sonu ve Ocak ayının başında hep gündemde en üst sırada yer alan yılbaşına ilişkin haberler, ilginç bir şekilde bu yıl pek göze çarpmaz ya da eski yıllara göre çok daha sönük kalır.

Bunun gerekçelerinin arasında, insanların ekonomik nedenlerle yılbaşını dışarıda kutlamak yerine evlerinde karşılamak istemeleri, önceki yıllarda gerçekleşen olayların meydanlarda yılbaşını kutlama isteğine ket vurarak güvenlik kaygılarının öne çıkması, taciz haberlerinin sokaklarda yılbaşına girme isteğini köreltmesi, meydanlarda herhangi bir aktivite gerçekleştirilmemesinden dolayı insanları dışarıya çekecek bir nedenin olmaması, yıllardır sistemli bir şekilde insanların eğlencelerini eve hapsetmek için yapılan propagandaların işe yaramış olması sayılabilir. Ama sanırım bu nedenlerin içerisinde hiç yer almayan ya da yer alsın bile çok küçük bir yer ihtiva edebilecek olan şey ise, yılbaşının dinen günah olması nedeniyle kutlanmaması yönünde yapılan propagandalardır.

Bunlar, kutlamanın zayıflamasının gerekçeleri sayılabilir. Peki, protestoların neredeyse ortadan kalkmasının nedeni ne olabilir? Bu sorunun cevabı da iki şekilde verilebilir. İlki kutlamalar artık görünür olmadığından "mücadeleyi" kazandığını düşünen protestocular, artık tebliğ yapılmasını gerektirecek kişilerin kalmadığını düşünüyor olabilir. Bir diğer gerekçe de, yıllardır körüklenen çatışma ve kutuplaştırma ortamının her iki tarafın da yorgun düşmesine neden olması olabilir. Tabi her iki kesimin de ekonomik sıkıntılar nedeniyle kutlama ya da protesto etme isteğinin kalmadığı da diğer nedenlerle birlikte akılda tutulması gereken bir diğer neden olabilir.

Peki, 2019 yılındaki bu sessizliğin ardından 2020 yılındaki son yılbaşı nasıl geçti? 2019 yılı da bir önceki yıl gibi ekonomik sıkıntıların hâlâ devam ettiği bir yıl olmuştur. Ancak, uzun bir aradan sonra, özellikle birçok büyükşehir belediyesi yönetiminin iktidar partisinden muhalefete geçmesi, ekonomik sıkıntılara rağmen, yılbaşı kutlamalarının rengini bir miktar değiştirmiştir. 2020’de çok uzun bir aradan sonra ilk kez İstanbul Büyükşehir Belediyesi bir organizasyon düzenlemiştir. Ancak bu kez kutlamaların adresi Taksim değil Ortaköy olmuştur. Bunun gerekçesi de, sanırız Taksim’in değişen sosyal yapısıdır. Protestolar da geçen yıllarla karşılaştırıldığında sönük kalmıştır denilebilir. Bu protestolar, Galata’da bir grubun yılbaşı aleyhinde bildiri dağıtması ve Ümraniye’de bir kişinin bir mağazanın önünde müşteri çekmeye çalışan Noel Baba kostümlü

animatöre “Noel Baba’nın Türklüğe ve Müslümanlığa uymadığını” söyleyerek sözlü sataşmasıyla sınırlı kalmıştır.

2020 yılına girerken asıl dikkat çeken şeyse, ne Büyükşehir Belediyesinin yaptığı organizasyon ne de yaşanan küçük çaplı protestolar olmuştur. Bu dönem asıl dikkatlerin yönelmesi gereken şey, 20 – 29 Aralık 2019 tarihleri arasında İstanbul Four Seasons Bosphorus Otel’de düzenlenen ve on gün sürecek olan Türkiye’nin ilk Christmas Market’idir.

Organizasyonu yapan firmanın resmi internet sitesinde, “Türkiye’de ilk kez orijinal konsepti ve büyüklüğüyle” (Christmas Market, 2019) düzenlenen Christmas Market olarak tanıtılan etkinliğin en dikkat çekici yanlarından biriye, “Christmas ruhunu yaşatan tüm lezzetlerin yanı sıra farklı dünya sokak lezzetlerini” de sunuyor olmasıdır. Tanıtım yazısında sıraladıkları lezzetlere bakınca, böyle iddialı bir vaadi karşılayacak çeşitliliği barındırdığı görülür. Alman Frankfurter sosisinden geleneksel gözleme çeşitlerine, Alman simidi pretzelden sıcak şaraba, İzmir lokmasından Fransız escargotuna (Fransa’nın önemli lezzeti salyangoz anlamına gelen escargotun tanıtım yazısında yanlışlıkla ecvargot şeklinde yazıldığı düşünülmektedir) kadar hem geleneksel Türk lezzetlerini hem de Avrupa’daki geleneksel Christmas Marketlerin olmazsa olmaz yiyeceklerini bir arada barındıran bir menü sunmaktadır.

Vaatlerinin başında “Christmas ruhunu Türkiye’ye getirmek” olan organizasyon, geleneksel Christmas Marketlerin vazgeçilmez eğlencelerinden atıklarınca ve buz patenini de yılbaşı marketi konseptiyle katılımcılarına sunmaktadır. Ve Christmas Market deyince akla ilk gelenlerden olan hediyelik eşya stantları da düzenleyiciler tarafından unutulmayarak, küçük ağaç ev şeklindeki hediyelik eşya stantları gelenlere, şekerlemelerden çikolataya, dünyaca ünlü markalardan el yapımı tasarımlara kadar farklı ürünleri satın alma imkânı sağlamaktadır.

Ayrıca on gün boyunca Türkiye’nin önde gelen ve kalburüstü sanatçılarının vereceği konserlerle de katılımcılarına hoş zaman geçirme vaadinde bulunan etkinliğe katılan bazı sanatçılar arasındaysa, Jehan Barbur, Birsan Tezer, Bülent Ortaçgil, Can Bonomo, Kerem Görsev, Evrencan Gündüz ve Ayhan Sicimoğlu bulunmaktadır.

Sunduğu yiyeceklerden konseptine, mekânın süslemesinden küçük ayrıntılara kadar Avrupa’daki Christmas Market’lerin bir benzerini sunma niyetindeki organizasyon, doğal olarak bir işletme mantığıyla da, gözleme gibi yerel dokunuşlarla da hem Avrupa tarzı yaşamı hem de Türk lezzetlerini arayan müşterilerini mutlu etmeyi hedeflemiştir. Ayrıca

Otelin bir tarafının tamamen denizle kaplı olması ve bu nedenle dış dünyadan bir nebze de olsa izole hali, gelenlere kendilerini Avrupa’nın herhangi bir şehrinde oldukları duygusunu hissetmelerini sağlayarak, bir yaşam tarzı sunumunu da beraberinde getirmektedir. Bu bir nevi, müşterilerine sadece konut değil, çevrelerinden farklı ve kendi gibi insanlarla muhatap olacakları bir yaşam tarzı sattıklarını iddia eden inşaat firmalarının vaatlerini anımsatmaktadır.

Organizasyonun sunduğu bu yaşam tarzına ulaşmak, ancak Biletix’te ya da etkinliğin kapısında satılan biletleri alıp etkinliğe katılmakla mümkün olmaktadır. Aslında etkinliğe katılmak için geçilmesi gereken tek aşama bilet almak gibi görünse de, öncelikle Four Seasons Bosphorus Oteli’ne gidip orada kendini rahat hissedebilmek için belirli bir sosyal sınıftan olmak gerekmektedir. Bunun yanı sıra, Christmas

Market'in ne olduğu konusunda bilgi sahibi olup ona göre buraya gitmeyi tercih etme eğiliminde olmak, böyle bir etkinlik için gerekli olan bilet fiyatını karşılayabilecek ekonomik güçte olmak ve buradaki etkinliklerden keyif alacak bir beğeni düzeyine sahip olmak gerekmektedir. Organizasyonun gelenlere vaat ettiği yaşam tarzı da tam olarak, bu söylenenlerin hepsine sahip olan insanlarla bir arada olunacağıdır.

Bu vaatler bir nevi, yukarıda sözü edilen, Taksim Meydanı'nda yapılan kutlamalardaki, basın sıklıkla tekrarladığı "istenmeyen görüntüler"le karşılaşmayacağı ve Christmas Markete katıldığınızda "kendiniz gibi damıtılmış zevklere sahip kişilerle bir arada olacaksınız" düşüncesi geleceklere alt metin olarak verilmektedir. Etkinliğin adının Christmas Market olması da sadece evrensel bir kullanım olmasından değil, aynı zamanda Türkçeleştirilmeyerek bir statü niteliğini haiz olması amacını da gütmekte gibidir. Ayrıca Christmas kelimesinin kullanımı da, yukarıda sözü edilen ve yıllarca Noel ile Hıristiyanlık ilişkisine gösterilen tepkiye aldırılmaz bir tavır sergileme izlenimi yaratmaktadır. Ayrıca Muhafazakâr kesimin "Müslüman Noel kutlamaz" eleştirilerine yıllarca Noel ve Christmas ile yılbaşının farklı şeyler olduğu şeklinde bir savunma yapılırken, bu düzenlenen etkinliğin Christmas adını taşıması da tepki gösterilmesini göze alabilecek bir hamle gibi görünmektedir. Bu açıdan bakıldığında, uzun yıllardır muhafazakâr baskılarla evlere hapsedilmeye çalışılan yılbaşı kutlamalarının, kamusal bir alanda boy göstermesi bir karşı çıkışı da simgeler niteliktedir. Her ne kadar yukarıda etkinliğe belirli kriterleri taşıyan kişilerin katılabileceğine ilişkin mesajların bulunduğunu söylesek de, etkinliğin biletleri pratikte Biletix gibi herkesin görüp kolayca alabileceği/ulaşabileceği bir platformda satılmakta, en azından almasalar bile yılbaşına muhalif olan kesimlerin de Christmas

Market'in varlığından haberdar olabileceği koşulları barındırmaktadır. Bu bağlamda bu görünürlük de tepki çekme potansiyelinin göze alındığını göstermektedir.

Tabi bu karşı duruşu bir yandan da çok büyütmek gerekir. Sonuçta etkinlik herkesin katılabileceği bir park ya da kent meydanı gibi bir alanda değil bir otelin bahçesinde düzenlenmiştir. Ve bu alan da otel binasıyla Marmara Boğazı arasında kalan, korunaklı sayılabilecek bir bahçe niteliğine sahiptir. Bu korunaklı alan hem organizatörlere hem de katılımcılara düşmanca bakan gözlerden saklanma imkânı da tanır. Bununla birlikte "ellerinde viski bardaklarıyla yalılarında oturanlar" cümlesinde ifade edildiği gibi, yılbaşı kutlamalarına karşı olan kişilerin bu etkinliğe katılanları, çok ufak bir azınlık grup olarak değerlendirip, genele yayılmadığı sürece tehlikesiz olduğu düşüncesiyle "ciddi"ye almayacaklarını da düşündürebilir. Genel olarak sosyal medya ve geleneksel medyada yapılan araştırmalarda (organizatörlere ve etkinliğin düzenlendiği otele ulaşmaya çalışılmışsa da, herhangi bir cevap alınamaması sebebiyle, sadece sosyal medya ve geleneksel medya incelenmiştir.) etkinliğe karşı ciddiye alınabilecek herhangi bir tepkinin olmaması da bu sayılan gerekçelerden kaynaklı olabilir.

5. Sonuç

Çalışmanın başlangıcında sözü edilen ve 1951 yılında Fransa'da gerçekleşen çocukların da bulunduğu bir meydana Noel Baba maketini yakma eylemi ile, ülkemizin yakın tarihinde Noel Baba maketinin sünnet edilmesinden yakılmasına, başına silah dayanmasından kelime-i şahadet getirilmesine kadar gerçekleştirilen protestolar düşünüldüğünde aradan geçen 60 yıldan fazla bir zamana rağmen gelinen nokta ortadadır.

Aslında ilk kutlanışından 2000 yılının ilk on yılına kadar yılbaşı kutlamaları Türkiye'nin Batılılaşma hedefleriyle paralel bir şekilde yükselen bir ivme göstermiştir. Tabi bu yükselişte ülkenin küresel ekonomiye entegre olması ve tüketime dayalı bir ekonomi politikasını benimsemiş olmasının da etkisi vardır. Zira yılbaşı gibi günler şüphesiz ki tüketimi sonuna kadar teşvik eden etkinliklerdir. 90'lardan itibaren ülkede İslamcı - muhafazakâr akımların daha görünür olması ve giderek söz sahibi olmalarına rağmen yılbaşı kutlamalarını önlemek amacıyla sistemli bir müdahalede bulunmamaları da izlediği piyasa ekonomisine müdahil olmama yönündeki neo-liberal politikalarla ilişkilendirilebilir. Yılbaşı kutlamayı tercih eden kesimlerin de, homojen bir nitelik taşımamakla birlikte ilk bakışta seküler kesimler ya da daha doğru bir

ifadeyle dini inanışlarını hayatlarının merkezine koymayan kişiler olduğunu söylemek yanlış olmasa gerekir. Ancak ilerleyen yıllarda hem gündelik yaşama hem de piyasaya müdahaleci bir tavrın sergilenmesi yılbaşı kutlamalarının da bundan nasibini alması sonucunu doğurmuştur. Genel olarak muhafazakâr görüşlerine uymayan ve tasvip etmedikleri davranışların kamusal alanda görünür olmasının önüne geçerek, bu tür davranışları bireysel bir özgürlük meselesi olarak tanımlayarak, özel alanlara hapsedme anlayışı burada da kendini göstermektedir. Yılbaşı kutlamalarının da öncelikle hem yetkili ağızlardan hem popüler figürler tarafından hem de kutlamaların öznesi olabilecek sıradan kişiler tarafından reddedilerek, bu kutlamaların yapılmaması, hiç değilse evlere hapsedilmesi sağlanmaya çalışılmıştır.

Gündelik yaşamda yılbaşına yönelik yapılan protestoların Noel Baba üzerinde yoğunlaşmasının iki temel sebebi olduğu düşünülmektedir. İlki Noel Baba’nın saldırıya açık bir sembol niteliği taşıyarak, semboller üzerinden söylenecek sözün karşı tarafa daha kolay iletilmesine olanak sağlamasıdır. İkincisi ise yılbaşını kutlayanlar her ne kadar “yılbaşı Noel/Christmas değildir” şeklinde savunuda bulunsa da, Noel’e ait bu figür, reklam ve pazarlama stratejilerinin de etkisiyle, yılbaşına transfer edilmiştir. Bu nedenle de protestolar dini çağrışımları olan bu figüre yönelmektedir. Bu bağlamda Noel Baba’ya yapılan saldırıların onun yabancılığının ve “bizden olmadığının” vurgulanması üzerine kurulur.

Yılbaşına karşı gösterilen tansiyonun tırmandırılışı 2019 yılında bir ara vermiş gibi görünmektedir. Bu yıl hem kutlama açısından hem de protestolar açısından çok sakin geçmiştir. Bu bir yıllık sessizliğin ardından gelen 2020 karşılamaları asıl dikkat çekici olan olmuştur. Kutlamalar belki nicel olarak çok büyük sıçrayışlar göstermese de sembolik olarak önem taşımaktadır. Yaklaşık on yıllık bir aradan sonra İstanbul Büyükşehir Belediyesinin yılbaşı kutlamaları organize etmesi, kutlamalara ilişkin bir değişimin başlangıcı olacağı izlenimi vererek, yılbaşını kutlamayı seçen kesim arasında bir heyecan yaratmıştır. Çalışma açısından ilkinde göre daha büyük önem taşıyan ise 2020’yi karşılama etkinliği olarak Türkiye’de ilk kez açılan Christmas Market’tir. Uzun yıllardır yılbaşının Noel ve Christmas’la ilişkilendirilerek protesto edilmesine karşı, “Yılbaşı ile Noel/Christmas aynı şey değildir, biz yılbaşını kutluyoruz” şeklinde savunuda bulunulurken, yılbaşı kutlamaları kapsamında Christmas Market açılması sembolik bir anlam taşımaktadır. Ancak bu sembolik anlam da çok fazla abartılmamalıdır. Nihayetinde piyasa ekonomisi koşulları içerisinde, tüketimi hedefleyen ve kapalı bir

gruba yönelik ve bilet satmak suretiyle gerçekleştirilen bir etkinlikte çok fazla anlam aramamak da gerekmektedir.

2021 yılı karşılamalarına ilişkin kutlamalarda tüm dünyayı saran Covid-19 pandemisi sebebiyle konulan sokağa çıkma kısıtlamaları nedeniyle kamusal alanlarda gerçekleştirilemezken, 2022 yılını karşılama etkinlikleri pandeminin biraz daha hafiflemesiyle birlikte bir yıllık bir aradan sonra yeniden gerçekleştirilmeye başlanmıştır. Bu yıl da protestolar kamuoyunun gündemini fazla meşgul etmezken, meydan kutlamaları yapılmış ve Christmas Market de bir yıllık aradan sonra mekân değiştirerek bu sefer yeni açılan Galataport’ta kurulmuştur. Bu sene de düzenlenen Christmas Market, mekânı tercih eden kişilerin sosyo-ekonomik durumu ve bir tarafı deniz, bir tarafı AVM olan konumuyla etrafından izole edilmiş bir yer olması ve düzenlediği aktivitelerle bir önceki etkinlikle çok benzer bir nitelik taşımaktadır.

Finansman/ Grant Support

Yazar(lar) bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

The author(s) declared that this study has received no financial support.

Çıkar Çatışması/ Conflict of Interest

Yazar(lar) çıkar çatışması bildirmemiştir.

The authors have no conflict of interest to declare.

Açık Erişim Lisansı/ Open Access License

Bu makale, Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı (CC BY NC) ile lisanslanmıştır.

This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (CC BY NC).

Kaynaklar

- Adorno, T. W. ve Horkheimer, M. (2014). Aydınlanmanın Diyalektiği. İstanbul: Kabcacı Yayınevi.
- Ahmet Çakar: Noel Baba Adam Değil, (Erişim Tarihi: 28.01.2020).
https://www.youtube.com/results?search_query=noel+baba+adam+de%C4%9Fildir
- Akçura, G. (1990). İvır Zıvır Tarihi. İstanbul: Cep Kitapları.
- Akçura, G. (2002). Yılbaşı Edebiyatı, (Der. G. Akçura) İvır Zıvır Tarihi Arşiv – I: Yılbaşı Kitabı, s.84–92. İstanbul: Om Yayınevi. Akçura, G. (Aralık 2004). Yılbaşıdır Bunun Adı, Toplumsal Tarih, 132, s.30–37.
- Akçura, G. (Ocak 2020). Türkiye’de Yılbaşının Kısa Tarihi, Toplumsal Tarih, 313, s.22–30.
- Antalya İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü: Genel Bilgiler. <https://antalya.ktb.gov.tr/TR-67849/genel-bilgiler.html> (Erişim Tarihi: 07.04.2021).
- Arpacı, G. Y. (2019). Türk Kültüründe Yılbaşı Kutlaması – Akay Kine’nin Bilgileri Işığında. İstanbul: Cinius Yayınları.
- Arpacık, C. (2019). Her yılbaşında alevlenen tartışma: Mekke’nin fethi kutlamaları nasıl her yıl 1 Ocak’a rastlıyor ve kutlamalar nasıl başladı?
<https://www.independentturkish.com/node/111381/haber/her-y%C4%B1lba%C5%9F%C4%B1nda-alevlenen-tart%C4%B1%C5%9Fma-mekke%E2%80%99nin-fethi-kutlamalar%C4%B1-nas%C4%B1-her-y%C4%B1-1> (Erişim Tarihi: 28.01.2020).
- Baudrillard, J. (2013). Tüketim Toplumu –Söylenceleri/Yapıları. (Çev.: H Deliçaylı ve F. Keskin). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bolu’da Noel Baba’ya Kelime-i Şehadet getirttiler. <http://www.haber7.com/guncel/haber/1728685-boluda-noel-babaya-kelime-i-sehadet-getirttiler> (Erişim Tarihi: 28.01.2020).
- Can, B. B. (Aralık 1997). Coca Cola’nın Dünyaya Armağanı: Modern Noel Baba İmajı, Tarih ve Toplum, 168, s.324–326.
- Christmas Market, www.wellworksturkey.com/christmasmarket (Erişim Tarihi: 28.12.2019).
- Christmas Market İstanbul, https://www.instagram.com/christmasmarket_istanbul/ (Erişim Tarihi: 02.02.2020).
- Dijon Christmas Market, <https://frenchmoments.eu/dijon-christmas-market/> (Erişim Tarihi: 28.01.2020).
- Diyanet İşleri Başkanı Mehmet Görmez’den Yılbaşı Mesajı. <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/diyanet-isleri-baskani-mehmet-gormezen-yilbasi-mesaji-27872925> (Erişim Tarihi: 28.01.2020a).
- Diyanet İşleri’nden Yılbaşı Fetvası, <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/diyanet-islerinden-yilbasi-fetvasi-192899> (Erişim Tarihi: 28.01.2020b).
- Diyanetten 'yılbaşı' hutbesi: Gayrimesru davranışlar. <https://www.birgun.net/haber/diyanetten-yilbasi-hutbesi-gayrimesru-davranislar-141375> (Erişim Tarihi: 01.02.2020).
- Emiroğlu, K. (2012). Gündelik Hayatımızın Tarihi. İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.
- Ersoy, P. (2008). Cumhuriyet Döneminde Yılbaşı Kutlamaları Üzerine Halkbilimsel Bir İnceleme.Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, SBE, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Işık, H. (1997). Dînî Kökeni Açısından Noel ve Yılbaşı, Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 7, s.447–468.
- İşte Yılbaşı Sepetinde Alkolün Yasaklanmasının İki Nedeni, <http://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/iste-yilbasi-sepetinde-alkolun-yasaklanmasinin-iki-nedeni-40010258> (Erişim Tarihi: 28.01.2020).

- Kara, A. (2016). Yılbaşı ve Noel Tehlikesi – Misyonerlik – Büyük Günahlar. İstanbul: Müceddid Vakfı Yayınları.
- Karay, R. H. (2002). Eski ve Yeni yılbaşı Geceleri, (Der.: G. Akçura) Ivrır Zıvır Tarihi Arşiv – I: Yılbaşı Kitabı, s. 12-14. İstanbul: Om Yayınevi.
- Lévi-Strauss, C. (2014). Hepimiz Yamyamız. (Çev.: H. Bayrı.) İstanbul: Metis Yayıncılık.
- Lévi-Strauss, C. (Ocak 2020). Noel Babanın Çilesi, Toplumsal Tarih, 313, s. 48-53.
- Muhsinoğlu, M. (Ocak 2007). 2052 Yıl Önce Kutlanan İlk Yılbaşı, Bütün Dünya 2000,1, s.75-78.
- Muhtar, R. (2 Ocak 2009). Türkiye’de Yılbaşı Neden Kutlanmıyor?. <http://www.gazetevatan.com/reha-muhtar-216439-yazar-yazisi-turkiye-de-yilbasi-neden-kutlanmiyor/> (Erişim Tarihi: 01.02.2020).
- Noel Baba'yı Çatıda Sopayla Bekleyen Adam. <https://www.youtube.com/watch?v=eI0UofMSaO4> (Erişim Tarihi: 28.01.2020).
- Noel Baba Tartışması! <https://www.youtube.com/watch?v=y1a7mI4-IJ8> (Erişim Tarihi: 28.01.2020).
- Noel Baba'nın başına silah dayadılar. <https://t24.com.tr/haber/noel-babanin-basina-silah-dayadilar,380007> (Erişim Tarihi: 28.01.2020).
- Noel Baba'yı Yeniçeri Kovaladı Nasrettin Hoca İse Yaktı, <https://www.youtube.com/watch?v=cmigkW49VOs> (Erişim Tarihi: 28.01.2020).
- Noel Haram, Yılbaşı Haram Gerisi Yalan, <https://veryansintv.com/noel-haram-yilbasi-haram-gerisi-yalan/> (Erişim Tarihi: 28.01.2020).
- Öten, M. (1971). Çocuklarımıza Aşılacak İstenen Hıristiyanlık Hurafeleri (Yılbaşı Gecesi). Konya: (?)
- Öztürk, A. (2014-15). Aydınlanmanın Mite Gerileyişi Tezi Üzerine Düşünceler, Doğu Batı, 71, s.93-108.
- Rasim, A. (2002). Evvelki Yılbaşılar, (Der.: G. Akçura) Ivrır Zıvır Tarihi Arşiv – I: Yılbaşı Kitabı, s. 38-45. İstanbul: Om Yayınevi.
- Selecting The Perfect Christmas Stories. <https://www.irishtimes.com/culture/books/selecting-the-perfect-christmas-stories-1.4084091> (Erişim Tarihi: 28.01.2020).
- Suriyeli Sığınmacıların Taksim'deki Yılbaşı Kutlamasında ÖSO Bayrağı Açıldı, <https://t24.com.tr/video/suriyeli-siginmacilarin-taksimdeki-yilbasi-kutlamasinda-oso-bayragi-acildi,18037> (Erişim Tarihi: 28.01.2020).
- Şişme Noel Baba'yı Sünnet Edip Bıçakladılar! <https://www.a24.com.tr/sisme-noel-babayi-sunnet-edip-bicakladilar-haberi-40083503h.html?h=48> (Erişim Tarihi: 28.01.2020).
- Tacizi Az Yılbaşı. <https://www.milliyet.com.tr/gundem/tacizi-az-yilbasi-1483198> (Erişim Tarihi: 01.02.2020).
- Talu, E. E. (2002). Yılbaşı ve Kumar, (Der.: G. Akçura) Ivrır Zıvır Tarihi Arşiv – I: Yılbaşı Kitabı, s. 26-28. İstanbul: Om Yayınevi.
- Tınc, L. (Ocak 2003). Yılbaşı Baloları, Popüler Tarih,29, s.54-57.
- Tuna, B. (29 Aralık 1991). “Yılbaşı – İthal Malı Eğlence 1” Hürriyet Gazetesi. 7.
- Tuna, B. (30 Aralık 1991). “Yılbaşı – İthal Malı Eğlence 2” Hürriyet Gazetesi. 7.
- Tuna, B. (31 Aralık 1991). “Yılbaşı – İthal Malı Eğlence 3” Hürriyet Gazetesi. 7.
- Tunç, A. (2001). Bir Maniniz Yoksa Annemler Size Gelecek - 70'li Yıllarda Hayatımız. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Ünlü, A. M.(2010). Noel Tehlikesi. İstanbul: Arifan Yayınları.

Üre, P. (2020). Erken Cumhuriyet Dönemi Ankara'sında Rusya Mültecilerinin İzleri, Toplumsal Tarih, 313, s.68-73.

Yılbaşı Gecelerinin Simge Mekanları Bu Yılbaşında Bomboş Kaldı. <https://www.haberler.com/yilbasi-gecelerinin-simge-mekanlari-bu-yil-bombos-9118823-haberi/> (Erişim Tarihi: 28.01.2020).